

Vlaams
Parlement

vergadering **C68**
zittingsjaar 2018-2019

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 15 januari 2019

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Peter Van Rompuy aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de impact op de Vlaamse economie van een eventuele Amerikaanse importheffing op Europese wagens – 494 (2018-2019)	3
VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de groepszakenreis naar Saoedi-Arabië, georganiseerd door Flanders Investment & Trade (FIT) – 514 (2018-2019)	8

VRAAG OM UITLEG van Peter Van Rompuy aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de impact op de Vlaamse economie van een eventuele Amerikaanse importheffing op Europese wagens – 494 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Van Rompuy heeft het woord.

Peter Van Rompuy (CD&V): Voorzitter, minister-president, collega's, morgen zullen we het hebben over de brexit maar er komt een soortgelijke bedreiging aan namelijk of de Verenigde Staten al dan niet handelssancties zullen afkondigen tegen Europa. Het Amerikaans ministerie van Economische zaken komt op 17 februari 2019 met een rapport over de handel in Europese wagens. Vandaag is er een tarief van 2,5 procent op Europese wagens, omgekeerd gaat het over 10 procent. Voor lichte vrachtwagens gelden er dan weer andere tarieven die in het voordeel zijn van de Verenigde Staten.

Eerder lag een gelijkaardig rapport aan de basis van een tariefverhoging op de import van staal en aluminium, wat we in het parlement al uitgebreid hebben besproken. De importtarieven zijn van kracht.

In 2017 ging 4,8 procent van de Vlaamse uitvoer naar de VS, waarvan 5,3 procent wagens. Hiermee is de VS een belangrijke handelspartner voor de Vlaamse auto-industrie.

Minister-president, wat zou de impact op de Vlaamse economie kunnen zijn van een verhoging van de Amerikaanse importheffing op wagens? Kunnen wij intussen nog iets doen om, vermoedelijk via Europa, de VS alsnog op andere gedachten te brengen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's, ik wil in de eerste plaats verwijzen naar het heel uitgebreide antwoord dat ik al heb gegeven op vragen van collega's Kennes, Turan, Daems en Vanlouwe. Inderdaad, de zaken komen dichterbij en dan is het zaak om te kijken naar de laatste stand van zaken.

Zoals u correct stelt, is er officieel nog geen rapport. Het is daarom nog afwachten welke richting het dossier zal uitgaan. Het rapport zou wel al bij president Trump zijn. De deadline voor de officialisering van het rapport situeert zich midden februari. Daarna heeft de president negentig dagen om maatregelen af te kondigen.

President Trump heeft meerdere opties. Hij kan tarieven instellen. Tarieven van 20 en 25 procent worden door de president het meest geciteerd in zijn tweets. Dit zou het slechtste scenario voor de Europese Unie zijn.

Er kan een quotum komen waarbij er twee mogelijkheden zijn. Er kan een quotum worden vastgesteld dat de historische handel respecteert: het quotum dat wordt uitgevoerd, wordt toegelaten zonder toepassing van de nieuwe tarieven. Er kan ook een quotum worden vastgesteld dat de historische handel niet respecteert en waarbij de VS gebruikmaken van 'voluntary export restraints' of 'vrijwillige exportbeperkingen' (VEB). Dat is een beperking van de hoeveelheid goederen die worden geëxporteerd gedurende een bepaalde periode.

Men kan bij 'vrijwillig' vragen stellen en men moet dit tussen aanhalingstekens plaatsen. Meestal wordt het door het importerende land met aandrang gevraagd

en wordt het ingevoerd op vraag van dat land. Het is vaak een vraag om zich vrijwillig te beperken tot een bepaald quotum om erger te voorkomen.

Er is een tweede mogelijkheid bij quota die de historische handel niet respecteren. Zoals ik zei, is dat de vrijwillige exportbeperking. De EU moet akkoord gaan om de export van wagens te beperken tot dat quotum. De EU heeft dit nog nooit eerder gedaan – mijns inziens terecht – omdat het ingaat tegen de principes van de vrije handel wereldwijd. Als je zelf zegt dat je je 'vrijwillig' onder druk engageert, stap je eigenlijk zelf af van het systeem van vrije handel.

Tot slot kan de president zelf een 'tariff rate quota' of een 'tariefcontingent' instellen waarbij een hoeveelheid wagens wordt ingevoerd aan een verlaagd invoertarief. Als het quotum is ingevuld, is de rest aan een hoger tarief. Het zijn allemaal varianten op hetzelfde systeem.

De Europese Commissie heeft al deze situaties gesimuleerd en heeft een lijst van tegenmaatregelen klaar. We weten niet of president Trump zal beslissen tot het verhogen van de invoerrechten, we weten ook niet wanneer. De Europese Commissie deelt die lijst niet mee, uiteraard niet aan de Verenigde Staten maar ook niet aan de EU-lidstaten. Op het ogenblik heeft niemand er zicht op.

Ik heb het ook al gezegd bij de discussie over de importheffingen op staal en aluminium dat het belangrijk is dat de Europese Commissie zich opstelt binnen het systeem van de multilaterale handelsregels, binnen het systeem van de Wereldhandelsorganisatie.

Als er tegenmaatregelen komen, zullen die in overeenstemming met de geldende regels worden opgesteld. In het ergste scenario, met tarieven tussen 20 en 25 procent, zou de impact op de Europese economie 15 miljard euro bedragen en zou de EU voor een bedrag tot 10 miljard euro tegenmaatregelen nemen. Hierbij zouden dan General Motors, Ford en andere op de Dow Jones genoteerde bedrijven worden gevisieerd. Dat bedrag en die maatregelen sporen dan met de regelgeving die binnen de Wereldhandelsorganisatie geldt.

Indien er eenzijdige maatregelen komen, is het evident dat de EU geen verdere stappen zal zetten in de onderhandelingen over een verdere samenwerking en over het sluiten van een nieuw handelsverdrag.

Ik heb al eerder gesteld dat naar mijn aanvoelen over invoerheffingen kan worden gepraat. De EU heft hogere rechten dan de VS, maar we mogen dit natuurlijk niet isoleren. Er zijn veel andere zaken, zoals de tarieven voor vorkhefvoertuigen uit de EU. Met 24 procent liggen die tarieven veel hoger. Er is ook een regeling voor landbouwproducten. Dat is niet het systeem van de wereldhandel. We kunnen daar geen aspectje uithalen zonder over de rest te discussiëren. We brengen dan alles op tafel. Misschien heeft de VS wel een punt als het om het verschil in invoerrechten op auto's gaat. Omgekeerd is het echter zo dat de VS veel hogere rechten heeft op andere producten. Het standpunt van de EU is dat we dan alles op tafel moeten leggen.

Als er invoerrechten zouden komen, zouden de gevolgen voor de Duitse, Franse en Oost-Europese auto-industrieën zeer groot zijn. Zoals ik vorige keer al heb uitgelegd, zou ook Vlaanderen sterk worden getroffen, niet zozeer omdat we veel auto's uitvoeren, maar omdat we voor al die autofabrikanten een enorm grote toeleverancier zijn. Het gaat niet enkel om chips en andere gesofisticeerde zaken, maar wij leveren veel onderdelen. Ik heb daar geen specifieke cijfers over. De studie van de Nationale Bank van België geeft niet duidelijk weer wat de impact op onze automobiellindustrie zou zijn.

Het is evident dat de Vlaamse overheid geen preventieve maatregelen kan nemen. De hele sector is goed geïnformeerd en ook sterk georganiseerd. De sector

staat zelf in contact met de Europese Commissie en is een van de sterkst georganiseerde sectoren in de EU.

Wat we moeten doen, is volop steun verlenen aan de Europese Commissie. Het is nu eenmaal zo dat de Europese Commissie in dit verband de actor is en dat dit een bevoegdheid van de Europese Commissie is. President Trump zou niets liever willen dan apart met de diverse landen te kunnen of mogen onderhandelen. Nog erger zou zijn dat hij bepaalde landen eenzijdig maatregelen zou opleggen. Dat kan natuurlijk niet en ik denk dat dit aan de overkant van de oceaan duidelijk is geworden.

De EU is op dit vlak de sterkhouder. Ik hoop dat Europees Commissaris Malmström, die uitstekend werk levert, voldoende argumenten zal ontwikkelen en voldoende overredingskracht zal hebben om niet enkel haar tegenhanger, de heer Lightizer, maar vooral ook de president te overtuigen.

Binnen mijn eigen mogelijkheden heb ik tijdens mijn ontmoeting met de nieuwe Amerikaanse ambassadeur dit onderwerp uiteraard ter sprake gebracht. Ik heb het standpunt ingenomen dat ik hier ook naar voren heb gebracht. Indien iemand met betrekking tot dergelijke aangelegenheden vindt dat er scheeftrekkingen zijn, moeten we aan tafel zitten. Daar is een kader voor, namelijk de Wereldhandelsorganisatie. We moeten dan in alle redelijkheid over het geheel praten. Ik heb er tevens op gewezen dat er echt heel slechte en onbegrijpelijke signalen worden gegeven. De fricties tussen de EU en de VS komen aan bod, terwijl er veel grotere aangelegenheden zijn, zoals de dumping van staal vanuit China en dergelijke. De twee vrijhandelsmarkten hebben er alle belang bij dergelijke problemen gezamenlijk aan te pakken en aan tafel te zitten. In plaats van fricties tot conflictsituaties op te blazen, hebben we daar zelfs alle belang bij.

Zoals ik hier al herhaaldelijk heb verklaard, is het mijn mening en allicht ook de mening van de andere aanwezigen dat we tot een handelsverdrag tussen beide moeten komen. Dat kan de handel enkel stimuleren. Op een bepaald ogenblik moeten we in staat zijn de wereldwijde normen en standaarden zelf te bepalen. In 2030 zal een andere grootmacht wereld de grootste economische macht vormen en in 2050 zal het nog eens om een andere macht gaan. We hebben er als VS en als EU alle belang bij nu zelf de standaarden te bepalen en tot vrijhandelsakkoorden te komen.

Ik vat het nog even samen. De Vlaamse Regering steunt volop de Europese Commissie. Dat geldt uiteraard ook voor België en voor de andere lidstaten. Europees Commissaris Malmström heeft een uitstekende dossierkennis en doet dat uitstekend. Dat is belangrijk, want er zijn wereldwijd andere spelers die vaak proberen de EU te verdelen. Het is belangrijk dat we spreken met een stem die zeer ferme standpunten kan innemen en die kan zeggen waarover al dan niet kan worden gepraat.

De voorzitter: De heer Van Rompuy heeft het woord.

Peter Van Rompuy (CD&V): Minister-president, ik begrijp dat het op dit ogenblik nog niet mogelijk de exacte impact op de Vlaamse economie in te schatten. Het rapport is nog niet gekend. Ik wist niet dat eerst, op 17 februari 2019, het rapport zal komen en dat de president dan nog negentig dagen heeft om al dan niet tot sancties over te gaan.

Wat de Vlaamse en Europese aanpak betreft, zit ik volledig op uw lijn. We moeten binnen de multilaterale regels blijven die we wensen gerespecteerd te zien. Voor het overige hoop ik dat de handelsoorlog die de president al met China heeft ontketend in de VS voldoende ogen heeft geopend. Die handelsoorlog heeft een nefaste invloed op de wereldwijde, maar ook op de Amerikaanse economie, die sinds enkele maanden fors afkoelt.

Ik hoop ook dat we niet hetzelfde lot beschoren zullen zijn als China enkele maanden geleden, want dat zou geen kleine maar een grote ramp zijn voor de Europese economie.

Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. We zullen wachten tot 17 februari voor er meer duidelijkheid is.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

Herman De Croo (Open Vld): Ik denk dat de minister-president gelijk heeft en dat de multilateraliteit de enige manier is waarop we ons kunnen redden. Ik herinner me nog zeer goed dat Amerika een tijd geleden probeerde per land luchtvaartakkoorden af te sluiten en wij ook toen deze bevoegdheid hebben gelaten waar ze moet zijn, namelijk op Europees supranationaal vlak uiteraard. Ik ga akkoord met uw standpunt, minister-president.

Wat me toch een beetje treft, is dat wij weinig proactief zijn vanuit Europa en dat wij reactief zijn. Wij bereiden alles goed voor en bergen dat op in onze kast van geheimen. Is er geen mogelijkheid om een proactiever contact- of onderhandelingspad uit te werken met de Amerikaanse administratie, die niet altijd reactief is op een aantal punten waarop wij collectief reageren? Dat is een suggestie die ik aan u wil doen.

Rik Daems (Open Vld): Minister-president, wat mij opvalt, is dat, zoals u terecht aangeeft, in de Verenigde Staten met de 'make a deal'-filosofie van de huidige president, hij stukken uit een globaal akkoord haalt en dat dat stukken zijn die een bepaald electoraat in zijn land veronderstellen te bevoordelen. Daar gaat het over.

De enige opmerking die ik wil meegeven, voor zover we dat via onze diensten kunnen doorgeven aan de Europese instanties, is dat wanneer er 'countermeasures' zouden komen of wanneer er een gesprek is, dat men dan ook beter kijkt, niet naar economische rendementen maar naar politieke rendementen. Wanneer men een bepaald electoraat wil bevoordelen, is het misschien niet onnuttig – hoe erg het ook is – om te kijken naar welk ander electoraat er 'benadeelbaar' is en dat dan vanuit de Europese instanties te viseren. Dat is blijkbaar het enige wat die man vandaag drijft.

Dat is niet zo abnormaal in de Amerikaanse context. De eerste twee jaar van een presidentschap probeert men zich in de kijker te werken. Daar is hij bijzonder sterk in, laten we dat toch maar eens erkennen. Hij is de Twitterkampioen van de wereld. De twee volgende jaren is men alleen maar bezig met de hervorming. Als men de tweede legislatuur haalt, is men bezig met de plaats in de geschiedenis. Die heeft hij al wel verworven, denk ik. Ik geef gewoon die suggestie mee.

Het is trouwens een tactiek – het is zelfs geen strategie – die ook andere grootmachten versus de Verenigde Staten aan het hanteren zijn. Men zegt gewoon: 'Oké, jullie willen ons pijn doen omdat jullie je electoraat willen verzorgen, dan zullen wij ergens anders een maatregel zoeken die dan een ander electoraat, dat jou al dan niet gunstig gezind is of zou moeten zijn, zal treffen.' Het is heel spijtig dat men daartoe moet komen maar ik vrees dat dat zo ongeveer de enige tactiek is die je daar tegenover kunt plaatsen.

Of het proactief moet zijn, mijnheer De Croo, dat weet ik niet. Met proactiviteit zou je kunnen zeggen: 'We veronderstellen dat je ons gaat 'shaken', wel, we gaan u op voorhand eens 'shaken' en ook ergens een of andere tarifiering uitvinden en op tafel gooien.' Of dat de beste tactiek is versus dit soort karakter – want daar gaat het over – dat weet ik niet. Ik laat het in het midden maar ik ben er niet van overtuigd.

Een laatste, algemene bedenking: ik vind wel dat je handelsakkoorden op regelmatige basis moet herbekijken. Een markt evolueert natuurlijk. Het spreekt nogal voor zich dat bepaalde tarifieringen, heffingen en quota haaks staan op de realiteit wanneer de markt geëvolueerd is. In die zin zie ik enige proactiviteit wel zitten, mijnheer De Croo.

Ik geef gewoon deze opmerking mee, voor zover ze dienstig is voor commissaris Malmström, die dit op een bijzonder politiek professionele manier aanpakt. Ik wil ze desgevallend meegeven aan degenen die haar adviseren. Vlaanderen is uiteindelijk een van degenen die haar daar indirect in adviseren. Het is een opmerking die geen antwoord behoeft maar die ik toch wilde meegeven in dit korte tijdsbestek.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik geef toch een kort antwoord. Ik begrijp de vraag van collega De Croo om proactief klaar te zijn met mogelijke maatregelen. Naar mijn aanvoelen is dat gebeurd. Maar goed, als we de mogelijkheid hebben om daar contact over te hebben met de Europese Commissie en met de dienst van commissaris Malmström, wil ik dat nog eens vragen.

Ik wil ook proberen te kijken, proactief, of het mogelijk is om een studie te maken van de mogelijke impact op onze Vlaamse economie. Er zijn algemene studies, maar die laten niet toe om dat specifiek voor Vlaanderen te definiëren, in tegenstelling tot wat we helaas hebben aan resultaten met betrekking tot de gevolgen van de brexit. Ik zal nakijken of het mogelijk is om dat op een of andere manier in kaart te laten brengen. Het is ook belangrijk om in dit geval dit ook te kunnen bezorgen aan de Europese Commissie.

Voor de rest ben ik het eens met u. Maar het is ook het beleid van de Europese Commissie. De tegenmaatregelen zijn gericht op die staat waar het politiek het meeste pijn doet. Dat is evident. Dat is inderdaad heel jammer.

Ook uw tweede bedenking is relevant. Het is wel zaak om een aantal dingen te herbekijken, maar je moet met twee zijn om dat te willen doen. Op dit ogenblik wil president Trump niet eens de Appellate Body benoemen, de rechters die de zaken moeten beslechten. Zolang je geen geldig samengestelde Appellate Body hebt, kan je ook niet overgaan tot het beslechten van geschillen. Dat is een heel slechte evolutie die zich vroeger met de Verenigde Staten niet voordeed.

Let wel op als het erover gaat om nog een andere stap te zetten en te komen tot een handelsakkoord. Herinnert u zich het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP), waarbij naar aanleiding van de verkiezingen ook de democraten zegden: 'Geen TTIP-akkoord'? Het is niet direct gerelateerd aan de ene of de andere partij.

Ik ben er sterk voorstander van dat dat zou gebeuren. Ik ben blij dat het gebeurd is met Canada. Ik ben ook blij dat premier Trudeau in het gat gesprongen is dat geslagen was door de weigering van de VS om verder te gaan met het Trans-Pacific Partnership. Maar idealiter zou er inderdaad een handelsakkoord tot stand moeten komen tussen de VS en de Europese Unie als dusdanig. Men moet in de VS ook begrijpen dat er aan deze kant van de oceaan maar één gesprekspartner is daarvoor, en dat is de Europese Commissie.

Ik ga eens nakijken of het mogelijk zou zijn om daar cijfers over te krijgen, en die dan uiteraard ook te bezorgen aan de Europese Commissie en aan dit parlement.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de groepszakenreis naar Saoedi-Arabië, georganiseerd door Flanders Investment & Trade (FIT) – 514 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Minister-president, mijn vraag gaat over de groepszakenreis naar onder meer Saoedi-Arabië, die georganiseerd wordt door Flanders Investment & Trade (FIT) begin maart. De redenen die daarvoor naar voren worden geschoven, klinken allemaal fantastisch: 'De Arabische Golfregio bulkt van grootse plannen en projecten' en 'Saoedi-Arabië is een absolute place to be vanwege ambitieuze ontwikkelingsplannen die het land zouden moeten doen wegevolueren van olie en gas'. Met name bedrijven die actief zijn in de sectoren van entertainment, sport, bouw en urban development worden aangemoedigd om deel te nemen aan de groepszakenreis.

We hebben het in deze commissie en in de plenaire vergadering al verschillende keren over Saoedi-Arabië gehad. Dat heeft natuurlijk alles te maken met de dramatische mensenrechtensituatie in dat land. Als je rapporten van mensenrechtenorganisaties leest, kun je dat er onmiddellijk uithalen. Het is hier wellicht niet nodig om mensen te overtuigen, maar ik heb een brochure van Amnesty International bij, die de titel heeft gekregen: '10 dingen die je moet weten over het land waar wreedheid koning is'. Daarin staat een oplistings van alle mensenrechtenproblemen die zich in Saoedi-Arabië voordoen.

Het is daarom zeer verontrustend dat een Vlaams overheidsagentschap als FIT actief Vlaamse bedrijven aanmoedigt om actief te worden in Saoedi-Arabië. Een klassiek tegenargument is dat dit helemaal niet om politieke contacten gaat en dat het helemaal niet over het Saoedische regime gaat, maar over Vlaamse bedrijven die worden samengebracht met Saoedische bedrijven. Daar is niets politieks aan, dat situeert zich in de vrije markt, heet het. Maar als we dan bekijken welke bedrijven en organisaties bezocht worden tijdens die groepszakenreis, kan je niet anders dan concluderen dat dat rechtstreeks met het Saoedische regime is.

Ik ga er even kort door. Er wordt onder meer gesproken met de General Authority for Entertainment, het overheidsorgaan dat verantwoordelijk is voor de Saoedische entertainmentsector. In het bestuur daarvan is bijvoorbeeld een belangrijke rol weggelegd voor Majid bin Abdullah Al Qasabi, de minister van Handel en Investerings. De vorige voorzitter van die overheidsinstantie is trouwens in september 2018 ontslagen, omdat hij een cultureel evenement had georganiseerd zonder dat de vrouwelijke artiesten zich hadden gekleed volgens de conservatieve waarden van het koninkrijk. Ook de General Sport Authority wordt bezocht, het overheidsorgaan dat verantwoordelijk is voor sport, voorgezeten door de Saoedische minister van Sport.

Er is een bezoek aan het NEOM-project, een prestigeproject van de Saoedische overheid. Het gaat om een aan de noordwestkust gelegen futuristische stad die 500 miljard dollar zou kosten en die bemand zou moeten worden door robots. Dat is bedacht door kroonprins Mohammed bin Salman, ook de grote politieke verantwoordelijke voor het land.

Verder op het programma staat de Qiddiya Investment Company, een entiteit die de ontwikkeling leidt van Qiddiya, een resort waaraan men sinds twee maanden bouwt en dat de centrale entertainment-, sport- en culturele bestemming van

Saoedi-Arabië zou moeten worden. Ook dat is volledig in handen van het Saoedische publieke investeringsfonds, waarvan de eindverantwoordelijke ook Mohammed bin Salman is.

We hebben nog de Jeddah Economic Company, mee opgericht en nauw verbonden met de Kingdom Holding Company, het vehikel van prins Al-Waleed bin Talal bin Abdoel Aziz Al-Saoed, die onder meer bekend is van zijn voorstel om honderd Bentley's te kopen voor de Saoedische gevechtspiloten om hen te bedanken voor het bombarderen in Jemen. En ten slotte is er de Jeddah Development & Urban Regeneration Company, ook weer een overheidsbedrijf, dat instaat voor de vernieuwing van Jeddah.

We spreken hier dus duidelijk over een groepszakenreis die zich richt op het Saoedische regime, waarvan we toch moeten zeggen – en waar u zelf ook al van gezegd heb, minister-president – dat het eigenlijk een schurkenstaat is.

Bovendien kun je stellen, al is dat niet het belangrijkste argument is, dat ook het economische nut van deze missie zeer twijfelachtig is, aangezien internationale analisten er keer op keer voor waarschuwen dat er vooral goede redenen, ook economisch goede redenen, zijn om uit Saoedi-Arabië weg te blijven vanwege de rechtsonzekerheid. Met de woorden van een diplomaat kun je het wettelijke kader in Saoedi-Arabië samenvatten als: "The law is the last thing the king said." Maar ook als je bijvoorbeeld kijkt naar wat er in The Economist geschreven wordt over Saoedi-Arabië, is dat toch ook iedere keer dat het economisch niet echt goed georganiseerd is. Ik haal er één titel uit: "A prince fails to charm. Saudi Arabia's economic reforms are not attracting investors. Or creating jobs."

Maar de belangrijkste vraag is natuurlijk waarom de Vlaamse overheid uitgerekend naar dat land een groepszakenreis opzet en waarom die volledig bestaat uit contacten met vertegenwoordigers van zo'n gruwelijke, moorddadige dictatuur.

Een laatste element dat ik zou willen inbrengen, gaat over de Kamer van Volksvertegenwoordigers, die op 8 juni 2017 een resolutie goedkeurde over hoe we met Saoedi-Arabië moeten omgaan.

Daar staat onder meer in dat het parlement "de Federale Regering verzoekt om in overleg met de deelstaten" – dat bent u onder meer – "de Belgische diplomatieke, militaire, economische, commerciële en energieregerelateerde betrekkingen met het koninkrijk Saoedi-Arabië te onderwerpen aan een grondige reflectie en op EU- en VN-echelon aan te bevelen om de economische betrekkingen afhankelijk te maken van de vooruitgang die het koninkrijk Saoedi-Arabië boekt in de naleving van het internationaal recht, in het bijzonder de mensenrechten." België vraagt dus onder meer aan Vlaanderen om onder meer heel voorzichtig te zijn met economische betrekkingen. U moet weten dat deze resolutie nog is goedgekeurd voor de gruwelijke moord op de journalist Jamal Khashoggi. Ik blijf het dus zeer bizar vinden dat de Vlaamse overheid deze groepszakenreis nu organiseert.

Minister, wat waren de beweegredenen van FIT om een groepszakenreis naar Saoedi-Arabië te organiseren, terwijl er zoveel andere potentiële partners zijn? Waarom is geen rekening gehouden met de resolutie van het Belgisch parlement? Vindt u het ook niet evident om rekening te houden met minimale ethische standaarden in de uitbouw van internationale handelscontacten? Voor mij de hamvraag: bent u bereid om FIT op te dragen het programma te herschikken en Saoedi-Arabië te laten vallen als bestemming voor de groepszakenreis?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's, FIT is een extern verzelfstandigd agentschap, aangestuurd door een raad van bestuur en met een gedelegeerd bestuurder aan het hoofd. FIT organiseert jaarlijks meer dan honderd acties wereldwijd, waarvan een dertigtal groepsreizen. De acties van FIT worden niet voorgelegd aan de bevoegde minister. Het is een volkomen eigen bevoegdheid van FIT.

In dit geval is de bestemming van deze groepszakenreis, die FIT – samen met het Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements Etrangers (AWEX) en hub.brussels organiseert – er gekomen op vraag van sectorfederatie Agoria, specifiek voor de sectoren entertainment, sporttechnologie, infrastructuur en urban development.

Ik heb contact opgenomen met de voorzitter van de raad van bestuur en de gedelegeerd bestuurder. Daaruit blijkt dat op geen enkel moment een ethische afweging is gemaakt en dat de politieke stellingname die ik had ingenomen in het parlement, evenmin ter sprake is gekomen. FIT heeft dit beschouwd als een operationele aangelegenheid.

Zoals u weet, houdt deze Vlaamse Regering in haar buitenlands beleid een strikt mensenrechtenbeleid aan. Zo geef ik geen vergunningen voor wapens naar het betrokken land en is het Overlegcomité op zijn laatste vergadering ingegaan op mijn voorstel om bij de Europese Unie te pleiten voor een wapenembargo tegen Saoedi-Arabië.

Ook als is FIT een verzelfstandigd agentschap, dan nog ben ik de mening toegedaan dat FIT zijn activiteiten moet ontplooiën in lijn met het regeringsbeleid. Ik heb de nodige info ingewonnen en daaruit blijkt dat het om meer gaat dan business-to-businesscontacten (b2b-contacten) tussen private spelers. Er zijn contacten gepland met overheidsbedrijven en -instanties. Dit strookt niet met mijn beleidslijn ter zake.

De resolutie van de Kamer is vaag. Ze vraagt om erover te reflecteren. Ik neem liever beslissingen. Ik heb liever een beleid te ontwikkelen en dat ook consequent uit te voeren. Ik heb dus gevraagd aan de voorzitter van de raad van bestuur van FIT om de beslissing te herzien. De voorzitter heeft in afstemming met de CEO bevestigd dat de beslissing herroepen wordt. Het staat Agoria vrij op missie te gaan naar Saoedi-Arabië, maar zonder medewerking van het FIT-netwerk.

Ik blijf de lijn aanhouden dat Vlaanderen geen eenzijdige embargo's aangaat. Wij sluiten wel aan bij embargo's van de Verenigde Naties en de EU. We hebben die discussie al vaak gevoerd: ik blijf overtuigd – en met mij de meerderheid in deze commissie – dat handel ook met bedrijven in landen die geen democratieën zijn of landen waar mensenrechten worden geschonden, positieve effecten heeft op de situatie ter plaatse. Het leidt tot contacten tussen mensen en is bevorderlijk voor vrede en stabiliteit. Internationale handel is open handel en zorgt ervoor dat er geen conflicten ontstaan. Op die manier kunnen mensen, zeker jonge mensen, in contact komen met ons fundamenteel systeem van rechten en vrijheden.

Deze missie gaat dus gedeeltelijk over b2b-contacten met private bedrijven. Ik vind dus dat ze niet spoort met de beleidslijn die wij als Vlaamse overheid hanteren.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Dit is natuurlijk belangrijk nieuws. Minister-president, ik wil u bedanken voor het feit dat u dit toch heb gevraagd, ook al gaat het over een verzelfstandigd agentschap dat zijn eigen autonomie heeft. Ik vind het goed dat FIT erop ingaat. Ik kan alleen maar positief reageren op wat er nu wordt gezegd.

Ik wil er nog twee dingen aan toevoegen. Ik denk dat het goed is dat FIT nu ook eens naar de toekomst kijkt en naar de manier waarop ethische afwegingen kunnen gebeuren. Het verontrustte mij wat toen de topvrouw van FIT op de radio zei dat als ze met mensenrechten rekening moeten houden ze ook niet naar Texas kunnen gaan, want daar bestaat de doodstraf.

ik denk dat dit een enigszins hallucinante vergelijking is. Op het vlak van de mensenrechten kunnen we Texas niet met Saoedi-Arabië vergelijken. Het is belangrijk dat FIT voortwerkt aan de vraag hoe de ethische overwegingen in de toekomst kunnen worden gemaakt.

Ik ben erkentelijk dat de b2b-contacten niet zullen plaatsvinden. Dat is een goede zaak, maar als het over Saoedi-Arabië gaat, kunnen we sowieso bijna niet vinden dat bedrijven onafhankelijk van het regime kunnen zijn. We weten dat honderden zakenlui en politici die zich te onafhankelijk hadden opgesteld in november 2017 in het Ritz-Carlton hotel werden opgesloten. Sommigen bleven maandenlang opgesloten en werden pas vrijgelaten nadat ze hun loyaliteit aan de kroonprins hadden betoond en ook nog eens hadden betaald. Zelfs als het om privébedrijven gaat, moeten we bij toekomstige ethische afwegingen nakijken in hoeverre het effectief om onafhankelijke bedrijven gaat die los van het regime staan.

Minister-president, ik herhaal dat ik natuurlijk erkentelijk ben voor de actie die u hebt ondernomen.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Minister-president, dit is een interessante vraagstelling en ik ben blij met uw antwoord. We hebben hier al een paar keren over Saoedi-Arabië gepraat en de mensenrechtensituatie is ons natuurlijk bekend. Ik denk dat Saoedi-Arabië bij de wat ouderen onder ons nog altijd wat profiteert van de bondgenootschappen ten tijde van de Koude Oorlog. Toen hoorden ze bij ons. *(Opmerkingen van Tine Soens)*

Mevrouw Soens, u hebt dat niet meegemaakt, maar bij sommigen leeft nog de idee dat ze aan onze kant staan als het erop aankomt. We moeten daar dringend van af. Indien we nu met een wit blad zouden beginnen en gewoon de mensenrechten of het gevoerd buitenlands beleid zouden beoordelen, zouden we snel vaststellen dat het beleid dat in Riyad wordt gevoerd dikwijls zeer haaks staat op het beleid dat wij willen voeren.

Het verbaast me, bijvoorbeeld, dat de VS zo hard op Iran is gebeten en Saoedi-Arabië altijd de hand boven het hoofd houdt. Als we dat objectief bekijken, zien we op veel punten weinig verschil, behalve dat die twee elkaar naar de keel vliegen en vechten om het regionaal overwicht, maar dat is een ander verhaal.

Mijnheer Vanbesien, de economische argumenten die u hebt aangehaald, vind ik wat minder sterk. Ik denk dat we net daarvoor FIT hebben. Als er een voorstel is, moeten de mensen van FIT op basis van hun expertise de doorslag geven. Wij moeten hier geen politieke afweging maken over hoe interessant dit economisch is. Daarvoor hebben we net een verzelfstandigd agentschap.

Minister-president, we kunnen ons natuurlijk volledig vinden in het standpunt dat u naar voren hebt gebracht en in de actie die u hebt ondernomen. Ik zou alleen voor duidelijkheid willen pleiten. Het is duidelijk dat er geen handelsmissies met u zullen plaatsvinden en dat er geen groepsreizen zullen zijn. Ik denk echter dat wij en de Vlaamse Regering een standpunt moeten innemen over wat al dan niet nog kan. Als Agoria zou gaan, zou er geen steun van FIT zijn. Indien een individueel bedrijf contact opneemt, zou er wel nog steun volgen. Ik vind dat we dergelijke zaken hier op voorhand moeten beslissen. Een ethische afweging is

iets wat hier moet gebeuren. We kunnen de ondernemingen niet vragen in te schatten wat onze ethische afwegingen zouden kunnen zijn en dat ze zich hieraan conformeren. We moeten duidelijkheid scheppen.

Tijdens een vorig debat over een ander onderwerp heb ik gesteld dat Saoedi-Arabië met betrekking tot de mensenrechten helemaal bovenaan staat, maar dat dit niet het enige land is. Wat moet er dan met die andere landen gebeuren? Ik vind dat deze commissie, de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement FIT een duidelijk kader moeten aanreiken, zodat de krijtlijnen duidelijk zijn. We kunnen dat niet onduidelijk laten en dan FIT terugfluiten op basis van een vraag om uitleg die hier wordt gesteld of op basis van een of andere uitspraak hier en daar.

Voor het overige tracht ik weg te duwen dat dit land ooit, in de Oost-Westtegenstelling, bij de goeden hoorde. Hetzelfde geldt voor Turkije. De rol van Turkije is veranderd. Het is niet meer het Turkije van de Koude Oorlog en de jaren 1980. Dat is een andere wereld en we moeten daarmee rekening houden.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Mijnheer Vanbesien, ik wil u bedanken voor het stellen van deze vraag om uitleg. Ik heb zelf een vraag om uitleg opgesteld, maar ik heb ze te laat ingediend. Ik heb een schriftelijke vraag ingediend, maar ik ken onder tusschen het antwoord.

Minister-president, ik ben blij verrast door uw antwoord dat u de groepszakenreis van FIT zult annuleren. Naar aanleiding van de persartikels had ik dat ook gevraagd. Toen in mei 2017 een hetze was ontstaan naar aanleiding van de Belgische stem om Saoedi-Arabië toe te laten tot de Commission on the Status of Women van de VN, hebt u in deze commissie letterlijk verklaard dat u geen economische missies meer zou organiseren. Ik vond u of uw kabinet hierover in de pers zeer onduidelijk. U hebt toen verklaard dat FIT daar autonoom over beslist en dat u daar politiek niet bij betrokken bent. Ik ben blij te horen dat de reis nu toch wordt geannuleerd. Ik zou u enkel nog opnieuw willen vragen om nu heel duidelijk te zijn en om ook een formeel wapenembargo in te voeren.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, ik ben ook aangenaam verrast door uw antwoord, maar ik heb het wel anders begrepen. U hebt niet gezegd wat FIT al dan niet mag doen, maar u hebt wel de juiste vragen gesteld. U hebt FIT eigenlijk met een aantal vragen geconfronteerd en FIT heeft dan als extern verzelfstandigd agentschap zelf besloten de eigen beslissing te herzien. Zo heb ik het begrepen.

Of anders moet het seffens even verduidelijkt worden. Ik denk niet dat het de minister-president is geweest die de telefoon heeft genomen en tegen een EVA gezegd heeft dat ze dat niet mogen doen. Dat is niet zo duidelijk. Misschien heb ik dat dan anders begrepen.

Er is voor alle duidelijkheid geen embargo tegen Saoedi-Arabië. Op een moment dat men er zelfs niet in slaagt om Europees een wapenembargo af te kondigen, is het niet aan de orde om over andere embargo's spreken. Als er een embargo moet komen, dan is dat een wapenembargo. De onduidelijkheid zal er altijd een beetje zijn. Je kunt heel moeilijk gradaties maken.

Er zijn wel corruptielijsten en lijsten met de grootste schenders van mensenrechten, maar je kunt de ernst van mensenrechtenschendingen, collectieve en individuele, nooit helemaal in een gradatie vatten om dan te zeggen welk type van handel wel of niet mag. Ik denk dat het een beetje cynisch zou zijn om te

gaan zeggen hoe ver je kunt gaan in het schenden van de fundamentele rechten, om bepaalde dingen nog mogelijk te maken, en welke schendingen er moeten zijn zodat die dingen niet meer kunnen. Dat moet altijd het voorwerp zijn van een belangrijke en diepgaande afweging.

Het is goed dat we in het parlement die controlerol kunnen spelen. In die zin is de vraag van collega Vanbesien aan de minister-president over hoe de Vlaamse overheid daarnaar kijkt, helemaal op zijn plaats.

Tot nu toe had ik begrepen dat men geen officiële handelsmissies wilde, geen minister-president, geen ondersteuning aan prinselijke missies en geen andere ministers of belangrijke politieke verantwoordelijken die missies zouden leiden. Ik had ook begrepen dat de leidinggevend ambtenaar van FIT heeft gezegd dat ze om die reden zelf niet zou deelnemen, zodat de missie geen officieel, politiek karakter zou hebben. Maar als men een stap verder gaat en zegt dat het niet opportuun is, dan is dat een goede zaak. Maar dat roept de vraag op over hoe FIT in de toekomst die afwegingen juist moet maken en hoe ver we daarin willen gaan.

Ik denk ten slotte dat de minister-president een punt heeft dat embargo's en het niet-aangaan van contacten op zich nooit de ontwikkeling en de democratisering van een land ten goede komen. Je kunt een sterk signaal geven aan de leiders van zo een land, je kunt hen strategisch het leven moeilijk maken, je kunt bankrekeningen blokkeren en je kunt visa weigeren aan mensen die dicht bij regimes staan.

In Saoedi-Arabië is er een gigantische vervlechting van de koninklijke familie, economische conglomeraten en het hele handelsgebeuren. Dat zit allemaal heel dicht in elkaar vervlochten. Je kunt zeker mensen uit de entourage van de grootste mensenrechtenschenders op zwarte lijsten zetten en dergelijke, maar de idee dat je met bepaalde landen geen handel mag drijven, is voor mij een brug te ver omdat ik geloof dat handel juist contacten mogelijk maakt. Autarchieën zijn volgens mij de landen waar de kans op schendingen en op onrechtvaardigheid het grootst zijn. Ik zou nooit helemaal alle contacten sluiten. Maar in dit geval denk ik, gezien de situatie in Saoedi-Arabië en wat Saoedi-Arabië elders veroorzaakt, dat dit een goede beslissing is.

Rik Daems (Open Vld): Ik ondersteun ten volle de handelswijze van de minister-president in dezen. Er is inderdaad een groot verschil tussen b2b, eigen georganiseerde handelsrelaties, voor zover ze koosjer verlopen, als ik dat woord mag gebruiken, en het formeel via een overheidsinstantie ondersteunen van een missie. Minister-president, in dezen denk ik dat pure politieke ethiek vereist dat u binnen het kader van de correcte bevoegdheden – dat hebt u ook zo geschetst – de vraag hebt gericht aan FIT om dit te herbekijken. Ik begrijp dat FIT op die vraag is ingegaan. Ik vind dit een goede aanpak. Ik vind dit ook een aanpak die de algemene vraag van het parlement ter zake ondersteunt. Wat dat betreft, heb ik alle steun daarvoor.

Als voorzitter van de commissie zie ik al een tijd dat er wel eens een ethisch kader zou mogen komen omdat het niet altijd een sui generisverhaal is. Ik denk dat dat echt wel nodig is. We hebben daar al een aantal halve gesprekken over gehad. Of de legislatuur nog lang genoeg zal duren om dat op een of andere manier te kaderen en richting te geven in het Vlaams Parlement, weet ik niet, maar het is wel eens nodig. Op dat ogenblik is het heel duidelijk waar een Vlaams Parlement voor staat en waar niet. Laten we wel wezen, dan is het er voor eens en voor altijd mee gedaan dat men op basis van al dan niet terechte gevoeligheden sui generissituaties aangrijpt. Ik denk dus dat dat ethisch kader nodig is.

Kunnen we dat nog doen? We zullen dat zien. Ik denk dat eenieder die ter zake nog een initiatief wil nemen, dat kan doen onder de vorm van een voorstel van resolutie of iets anders. Het zou niet slecht zou zijn om daar alsnog minstens een

begin of een aanzet toe te geven. Dat zal de Vlaamse Regering een stuk comfort bieden in deze vaak delicate aangelegenheden.

De graad van mensenrechten respecteren, de graad van de rechtsstaat, de graad van democratie, is een heel moeilijk te plaatsen gegeven. Tot waar reikt het al dan niet mogen zaken doen, het economische gegeven? Waar begint het niet meer zaken mogen doen op basis van een ethisch kader? In welke mate speelt daarin al dan niet overheidsbetrokkenheid?

Zo heb ik toch uw antwoord begrepen, minister-president: door het gegeven dat er ook overheidsbedrijven en overheidsinstanties zouden worden aangedaan, zou Vlaanderen indirect wel betrokken zijn. U hebt gezegd dat dat voor u een brug te ver was en u hebt, binnen het ter zake geldende kader van zelfstandige agent-schappen, verzocht om dat terug te draaien, wat ook is gebeurd. Ik denk dat het verstandig is dat FIT dat heeft gedaan.

Spijtig genoeg brengt markteconomische ontwikkeling niet de facto een ontwik-keling van de rechtsstaat, democratie en mensenrechten met zich mee.

Ik kan u meegeven dat ik in de Raad van Europa ter zake een rapport in een eindfase heb over de European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Die was oorspronkelijk opgezet om investeringen te doen in Oost-Europese landen na de val van de Berlijnse Muur, met de bedoeling om via markteconomische ont-wikkeling ook democratische evolutie te veroorzaken. En dat is spijtig genoeg niet altijd het geval, om niet te zeggen dat de directe correlatie er niet blijkt te zijn. Dat is ondertussen blijkbaar een heel nieuw domein van economen en politicologen. De oude insteek was altijd dat markteconomische ontwikkeling een middenklasse creëert en de facto een druk zal geven op democratie. Ze geeft een druk op econo-mische rechtsstaat, maar ze geeft niet de facto druk, in positieve zin, op ontwik-keling van democratie.

Desgevallend wil ik dat gerust eens overmaken ter informatie. Dat is een niet onbelangrijk thema om ook mee te nemen als wij hier alsnog een initiatief zou-den nemen om een ethisch kader te ontwikkelen, dat dan faciliterend kan werken naar hetzelfde kader dat de Vlaamse Regering in haar handelsrelaties onder-steunt met overheidsgeld – want daar gaat het dan over.

Slotom: ik verwelkom uw handelswijze, minister-president. Ik denk dat u daar heel terecht heeft gehandeld, zowel politiek als ethisch. Ik kan alleen uit persoonlijke naam zeggen dat ik deze beslissing en uw handelswijze absoluut positief bejegen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Dank u wel, voorzitter, en ook de andere collega's die positieve waardering hebben uitgesproken voor de manier waarop ik deze zaak heb aangepakt. Ik heb inderdaad in het parlement verklaard dat ik geen missies zou organiseren naar Saoedi-Arabië. Ik wil erop wijzen dat er ook missies georganiseerd zijn op mijn vraag. We zijn naar India gegaan op mijn vraag, we zijn naar Iran gegaan op mijn vraag, we zijn naar Vietnam gegaan op mijn vraag. Maar het honderdtal activiteiten dat ik u geschetst heb, waarvan een dertigtal missies, dat is puur een organisatie van Flanders Investment & Trade. Dat wordt niet aan mij voorgelegd. Dat moet ook niet aan mij worden voorgelegd.

In dezen heb ik, gelet op de aard van de contacten, uitdrukkelijk gezegd dat dit niet spoort met het beleid dat ik voer en met wat ik in het parlement verklaard heb. Het spoort naar mijn aanvoelen ook niet met wat hier in dit gremium leeft.

Zowel de CEO als de voorzitter van de raad van bestuur heeft daar ook onmid-dellijk op die manier op gereageerd toen ik hen vroeg om dit te herzien. Zij

hebben gezegd: 'Het is een operationele beslissing. We gaan zorgen dat er geen ondersteuning is van het FIT-netwerk in dezen. We gaan die beslissing herzien.'

Hoe moet er in de toekomst gehandeld worden? Ik herhaal dat ik niet een soort Vlaams embargo ga uitroepen. Ik denk dat dat ook de mening van de meerderheid hier is. In dezen staan wij trouwens al alleen. De delegaties blijven komen: Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Finland, deze week opnieuw een Duitse delegatie, in april 2019 het Franse exportagentschap in de sectoren toerisme, sport en entertainment. Wij voeren daar, denk ik, een heel ethisch beleid in. Ik kan me moeilijk inbeelden dat de Franse missie, gericht op die sectoren, ook niet met die staatsbedrijven in contact zal komen.

Ik beklemtoon dat FIT, zowel in zijn raad van bestuur als bij de gedelegeerd bestuurder, naar mijn aanvoelen altijd zeer ethisch en zeer correct werkt. Het heeft ook een heel ondersteunend kader uitgewerkt voor bedrijven, met betrekking tot de hele keten en tot maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het werkt daar aan mee en stimuleert de bedrijven daarvoor. Het heeft daarvoor informatie op zijn website over de elementen waarmee je rekening moet houden en zo.

Het is mijn aanvoelen dat in dezen inderdaad nog een stap verder kan worden gegaan, waarbij in FIT zelf ook een kader wordt gecreëerd om daarmee om te gaan, natuurlijk zonder dat de operationaliteit in het gedrang komt. Ik ga ook niet zeggen hoe ze dat moeten doen. Ik denk dat er een ethisch kader zou moeten zijn, waarbij wellicht een onderscheid wordt gemaakt of het gaat over zuiver private b2b, dan wel of het gaat over contacten met overheden of met overheidsorganisaties of -bedrijven, waarbij je in een aantal gevallen ook onvermijdelijk in een case-by-casebenadering gaat komen. Is een bedrijf waar PMV een participatie van 10 procent heeft, een overheidsbedrijf of een privébedrijf? Naar mijn aanvoelen blijft dat een privébedrijf, waar dan op een tijdelijke manier een minderheidsparticipatie in zit.

De landen die geen democratie zijn, de landen waar wij vanuit onze benadering van fundamentele rechten en vrijheden problemen hebben met mensenrechten, zijn legio. Er zijn er in de wereld helaas veel meer zulke dan andere.

Ik blijf erbij – en ik heb begrepen dat dat ook de mening is van de voorzitter en van collega's Kennes en Van Overmeire – dat wij in dezen er ook van moeten uitgaan dat handel al van oudsher mensen bij elkaar gebracht heeft en een positief effect kan hebben. Ik heb dat ook vastgesteld in Iran. FIT moet daar tot een gebalanceerde versie kunnen komen. Dat is een verzelfstandigd agentschap. Het is dus niet aan mij om te zeggen dat ik daar een besluit over ga maken en dat ook ga opleggen. Mijn aanvoelen is trouwens dat FIT ook op die lijn zit. Hier is dat wel, zoals mij is meegedeeld, als een puur operationele beslissing beschouwd. En dus denk ik dat als men plannen en een planning maakt en vragen binnenkrijgt, er ergens een toetsingskader moet zijn om te zeggen: 'we gaan daarin mee en werken daaraan mee' of 'we doen dat niet'. Dat zal niet gemakkelijk zijn. Iedereen voelt hier ook aan dat daar verschillende zaken mee in de afweging zullen moeten komen. In een aantal gevallen zul je 'case by case' tot oordelen moeten komen.

Ik ga die suggestie doen aan Flanders Investment & Trade en ga ook vragen dat daar werk van wordt gemaakt, zonder dat wij eenzijdig maatregelen zouden gaan nemen waarbij we zeggen dat we onze bedrijven een embargo opleggen om daar handel te gaan drijven. Dat is trouwens niet onze bevoegdheid.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Er wordt hier gezegd dat het interessant zou zijn dat FIT een verfijnder kader voor de ethische afwegingen zou hebben.

Er wordt ook gezegd dat de besluitvorming totaal operationeel is gebeurd en dat er nooit een ethische toetsing is gemaakt. Er moet misschien eens worden nagegaan hoe dat komt. Er mag dan al een verfijnder ethisch kader zijn, maar als de toetsing niet gebeurt dan ben je ook niets met het kader.

Nogmaals, ik ben vooral tevreden dat onder meer een parlementaire actie dit tot gevolg heeft. Misschien is het een idee om FIT uit te nodigen, niet om hen te controleren, maar om in overleg te gaan en om te horen op welke manier ze er in de toekomst mee zullen omgaan. Het is een voorstel aan de voorzitter van de commissie om hen eens uit te nodigen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.